

Religie i dialog w Krainie Lodu

W czasach przedchrześcijańskich Eskimosi byli wyznawcami rodzimej religii tradycyjnej z licznymi elementami charakterystycznymi dla animizmu oraz szamanizmu. Do głównych elementów wierzeń tego ludu należało przekonanie o duchowym charakterze całej rzeczywistości, co wyrażano w stwierdzeniu: „duchami przeniknięte jest całe otoczenie”.

TEKST: PROF. EUGENIUSZ SAKOWICZ (UKSW)

ESKIMOSI CZY INUICI

Eskimosi (w języku tubylczym – Inuit) to ludność zamieszkująca północne wybrzeże Ameryki Północnej (Kanadę), od Zatoki Świętego Wawrzyńca po należącą od XIX w. do Stanów Zjednoczonych Alaskę (z wyjątkiem południowo-zachodniego wybrzeża Zatoki Hudsona) oraz północno-wschodni skraj Syberii, jak również wschodnie i zachodnie wybrzeże Grenlandii. Trzydzieści lat temu (w 1989 r.) liczyli ok. 110 tys. osób.

Sami Eskimosi niechętnie używają wobec siebie tego określenia, gdyż ‘eskimo’ oznacza „jedzący surowe mięso”. Nazwa ta została im nadana przez katolickich misjonarzy. Jej wprowadzenie przypisuje się jezuitce P. Biardowi. Sami określają siebie jako ‘Inuici’, co oznacza „ludzie”. Posługują się językami z rodziny eskimo-aleuckiej i używają alfabetu łacińskiego. Podrodzina językowa eskimoska stosuje ten alfabet od połowy XIX w., aleucka zaś od 2. połowy XX w. W Rosji od 1937 r. Eskimosi posługują się alfabetem rosyjskim.

ZMIANY STYLU ŻYCIA

Inuici wykazują cechy mongoidalne. Ich skóra jest koloru oliwkowo-żółtego. Mają małe ręce i stopy. Mężczyzna osiąga ok. 162-166 centymetrów wzrostu.

Bywali myśliwymi lub rybakami, mieszkając w śnieżnych domach (igloo), półziemiankach lub namiotach ze skóry. Latem poszczególne rodziny

wędrowały polując, natomiast zimą łączyły się w grupy liczące ok. 100 osób, mieszkające w stałych osadach. Właśnie wtedy przypadał stosowny czas dla przeprowadzania uroczystości plemiennych i religijnych.

Styl życia Eskimosów w ostatnich dziesiątkach lat bardzo się zmienił. Nastąpiły przede wszystkim zmiany społeczno-gospodarcze.

RODZINA ESKIMOSKA

Rodzina eskimoska stanowiła wyraźnie określoną jednostkę społeczną. Była ona podporządkowana tak zwanej „opinii publicznej”. Często żyła w obawie przed zemstą (niejednokrotnie przez kilka pokoleń), która mogła przyjść nawet ze strony własnych krewnych. Mężczyzna miał zazwyczaj jedną żonę, a gdy była bezpłodna – dwie, a nawet trzy. Kobieta mogła mieć dwóch mężów, nie dłużej jednak niż przez kilka tygodni lub miesięcy. Były to jednak rzadkie przypadki. Dziecko nie rozstawało się z matką do ukończenia trzeciego roku życia. Sieroty zawsze znajdowały opiekę, z reguły u najbliższych krewnych (podobnie ludzie starzy). Zdarzyły się jednak przypadki zabijania niemowląt, zwłaszcza dziewczynek.

Pierwszy kościół w Arctyce

WSPÓLNA WŁASNOŚĆ

Własnością prywatną były psy oraz zaprzęgi, jak również przedmioty wykonane własnoręcznie (łuk, kajak, łódź) bądź też znalezione, kupione lub otrzymane w darze. Dom przestawał być własnością prywatną z chwilą jego opuszczenia. Ziemia należała do wszystkich, podobnie dzielili się wspólnie jedzeniem. Wspólne były też – już w czasach współczesnych – skutery śnieżne oraz łodzie motorowe.

DUCHY PRZENIKAJĄCE OTOCZENIE

Od początku XX w. Eskimosi wyznają zasadniczo chrześcijaństwo. Jednak do tego czasu byli wyznawcami rodzimej religii tradycyjnej z licznymi elementami charakterystycznymi dla animizmu oraz szamanizmu. Jednocześnie dość rozbudowane były kultury łowieckie. Do głównych elementów wierzeń tego ludu należało przekonanie o duchowym charakterze całej rzeczywistości, co wyrażano w stwierdzeniu: „duchami przeniknięte jest całe otoczenie”.

SEDNA – PANI MORZA I ZMARŁYCH

Inuici oddawali cześć bóstwu Sedna – „Pani morza”. Mieszkańcy Grenlandii nazywają ją Arna-Kuszak („Wspaniała kobieta”). Sedna miała według ich wierzeń przebywać na dnie morza, będąc władczynią wszelkich istot zamieszkujących morską głębinę. To właśnie tam udawali się w swej ekstatycznej wędrówce szamani, by prosić boginię o pożywienie dla współplemieńców w czasie głodu. Kiedy ludzkie przewinienia splamiły Sednie włosy, odbierała łowcom szczęście w polowaniach. Dlatego szamani przeprowadzali obrzęd udobruchania Sedny, polegający na symbolicznym czesaniu jej włosów. Przewinienia dotyczyły przede wszystkim zaniedbania tego, co powinno być wypełnione.

Sednę uważano również za panią zmarłych. Przechodzący do jej krainy zamieniać się mieli w złośliwe upiory. Jednak dzięki usilnym zabiegom, wręcz walce, mogły one stać się duchami udzielającymi żyjącym pomocy.

Fot. B. Osiecki OMI

Fot. Pihabey

DUCH ŚWIATA I ROZUMU

Istotę Najwyższą nazywali Silap Inua („Duch świata i rozumu”) i uznawali za stwórcę nieba i ziemi. Zamieszkiwać miał przestrzeń między niebem a ziemią oraz kontrolować bieg słońca. Silap Inua, unosząc się w przestrzeni, groził człowiekowi, posługując się siłami przyrody: wiatrami, śnieżycami, deszczami i mgłą.

Autochtoniczny, przedchrześcijański kult religijny związany był z troską o zdobycie pożywienia i dlatego jego motywy występowały najczęściej w zwyczajach i obrzędach myśliwskich.

REINKARNACJA

Eskimosi przyjmowali istnienie w każdym człowieku duszy życia oraz duszy wolnej. Dusza życia danego człowieka po jego śmierci przebywać miała w niebie, korzystając z obfitości pożywienia. Mogła też znajdować się pod ziemią, żyjąc tam rozlicznymi wyrzeczeniami. Po śmierci dusza człowieka – jak dawniej wierzyli – zatrzymywała się przez cztery lub pięć dni przy zwłokach lub w miejscu, gdzie zmarły mieszkał (w jego domu, osiedlu), a następnie zaczynała żyć w innej osobie. Wierząc w reinkarnację, nadawali dzieciom imiona niedawno zmarłych krewnych.

SYNKRETYZM RELIGIJNY

Dominującą religią wśród Eskimosów jest obecnie chrześcijaństwo. Jednakże mimo procesu chrystianizacji, niektórzy Inuici wciąż praktykują wybiórczo rodzime wierzenia przedchrześcijańskie. Niektórzy nawet zaadaptowali te wierzenia do wyznawanego chrześcijaństwa.

Trudno jest mówić o dialogu międzyreligijnym, w który zaangażowani byli Eskimosi. Konwersja ich na chrześcijaństwo nie była poprzedzona jakimkolwiek dialogiem.